

ALLES STAAT STIL

DE VISIE VAN DE SECTOR VAN (ON)AFHANKELIJKE MAKERS

Dit stuk is geschreven uit naam van de groep cultuurmakers, waar de ontwikkeling van dans en performance zich sterk manifesteert: onafhankelijke choreografen en kunstenaars, en alle betrokken personen en instellingen die een rol vervullen binnen de onafhankelijke dans & performance. In dit hoofdstuk brengen we de problemen van de onafhankelijke makers in kaart, geven we een analyse weer op basis van onze werksituatie en doen we dringend aanbevelingen om onze nijpende situatie te verbeteren.

Onafhankelijke dansmakers kunnen niet zonder de ruimte om buiten de lijntjes te kleuren, om onderzoek te doen en te experimenteren vanuit een vrijplaats, om zo tot nieuwe inzichten en alternatieve werkvormen te komen en aan zelfreflectie te doen. Deze vrije ruimte ligt aan de basis van onze werkpraktijk en aan de carrière van een autonoom scheppende kunstenaar (zoals een choreograaf). We kiezen deze onafhankelijke positie in de samenleving bewust, om met open en frisse blik te kunnen kijken naar de kunstvorm, de maatschappij, thematieken en problematieken. Als zogenoemde 'vrije sub-sector' voorzien we de kunstensector en daarmee de maatschappij graag van alternatieve perspectieven, nog voordat (beleids)structuren zich daarop hebben aangepast. We willen voorlopers zijn en blijven, we varen tegen de stroom in en we geloven dat dit de kunst en samenleving goed doet.

We zijn trots op ons werk, onze weerbaarheid en slagkracht. We hebben vertrouwen in onze artistieke en ondernemende kwaliteiten, die ook van waarde zijn voor de samenleving. We leven niet op een artistiek eiland (zoals ons soms wordt verweten), maar we bewegen ons door alle lagen van de samenleving heen. We voelen ons het cement tussen publiek, theaters, festivals, academies en de structureel gesubsidieerde gezelschappen.

We zijn een pluriforme groep makers, die binnen de danssector het sterkst is ingebed in het cross-disciplinair werken. Veel makers werken interdisciplinair, in samenwerking met bijvoorbeeld beeldend kunstenaars, de urban scene, festivals, componisten, jong publiek, wetenschap en nieuwe technologie. We zijn vaak de schakel tussen scholen en professionele praktijk. Velen van ons maken voorstellingen op dansacademies, geven les en scouten daar de dansers die na hun afstuderen worden opgenomen in onze werkveld. Onze werkpraktijk vormt voor jonge dansers een springplank van opleiding naar werkveld.

Velen van ons kiezen er bewust voor zich niet te verbinden aan een gezelschap om zo hun kunst zelfstandig te produceren. We hechten waarde aan een lokaal verankerde praktijk, waar we in direct contact staan met de mensen in de omgeving. Tegelijkertijd willen we met ons experiment ver reiken en universele onderwerpen aanhalen waarin mensen zich kunnen herkennen. We denken groots in een bescheiden materiele vorm. Dit maakt ons wendbaar en flexibel. We fungeren ook als voedingsbodem voor grotere presentatie-instellingen, gezelschappen en projecten in Nederland. Een gezelschap haalt

nieuwe impulsen uit het vernieuwende werk van een onafhankelijke maker; een choreograaf die nu werkt op basis van structurele subsidie, produceerde daarvoor een tijd als onafhankelijke maker.

Kernproblematiek

Door jaren van harde bezuinigingen in de kunsten is de fundering van ons werk en onze positie steeds verder verwaterd. Door de inrichting van het kunstenveld in termen van prestatie-eisen, politieke tendensen en veranderingen in het subsidiebestel zijn we volledig afhankelijk geworden van projectsubsidies en incidentele geldstromen. Dat brengt onze onafhankelijke positie direct in gevaar. Deze afhankelijkheid wordt vooral zichtbaar wanneer jonge individuele makers vanuit talentontwikkelingsregelingen door willen stromen naar een zelfstandige praktijk en als mid-carreer-maker hun eigen netwerk en organisatie moeten vestigen.

De subsidiegelden zijn afgenomen, de voorwaarden voor regelingen worden alleen maar strenger en specifiek. Gemeentes en provincies richten hun beleidspijlen steevast op investeringen in talentontwikkeling of reeds erkende gezelschappen, waardoor wij als zelfstandige makers tussen wal en schip vallen. We missen de politieke urgentie om onze belangen te verdedigen. We voelen ons structureel over het hoofd gezien en we ervaren een gebrek aan vertrouwen van de politiek in onze sector. Volgens ons conflicteert dit met onze vrije positie om nieuwe perspectieven te delen, het uitvoeren van gedegen onderzoek en het slaan van bruggen in het kunstenveld.

Hierdoor is sprake van een **viciuze cirkel** die schade toebrengt aan de fundering van ons bestel. Onze middelen om te produceren nemen steeds verder af, wat de kwaliteit van ons werk onder druk zet. Deze cyclus wordt in stand gehouden door de huidige beleidsvorming binnen ons subsidiebestel. We observeren dat onze positie in het veld is verslechterd op vele gronden. Ons bestaansrecht komt hiermee in gevaar, omdat we onze waarde moeilijk kunnen uitdragen in de huidige omstandigheden. Dit wordt verder toegelicht in de knelpunten hieronder. Op basis van deze analyse en het beschrijven van de knelpunten doen wij aanbevelingen die noodzakelijk zijn om onze sector gezond te maken; aanbevelingen aan onszelf, de fondsen en de beleidsmakers.

KNELPUNTEN

De viciuze cirkel waar wij sinds enkele jaren aan onderworpen zijn, wordt allereerst veroorzaakt door teruglopende geldstromen en verminderde werkkansen. Dit tast onze positie aan. Er wordt van ons verwacht dat we eigen geldbronnen aanspreken met het oog op meer binding met de samenleving, maar dat is door gebrek aan rendementsperspectief voor onze kunstpraktijk een onrealistische eis gebleken. De consequentie van deze eis is dat we ons werk met minder geld en middelen uitvoeren.

Tegelijkertijd nemen tijd, ruimte en middelen af om te repeteren voor een productie en gedegen onderzoek te doen. Door stijgende kosten, gebrek aan voldoende faciliteiten ontstaat een oneerlijke concurrentiepositie ten opzichte van de gevestigde gezelschappen om geprogrammeerd te worden. Onze carrièrekansen op langere termijn zijn hierdoor gestagneerd en we worden door hoge drempels buiten spel gezet. We zijn vooral bezig met overleven, wat ten koste gaat van de creatie van kunst. Het

ontneemt ons een duurzaam perspectief op onze loopbaan en aansluiting met de samenleving. En de 'humuslaag' die wij vormen in het veld wordt afgebroken.

Een concrete analyse van de effecten van deze vicieuze cirkel:

1. Een springplank zonder zwembad: talent kan moeilijk doorgroeien

Jonge makers die eerder gesteund werden vanuit talentontwikkeling, danshuizen, nieuwe makersregelingen of losse projectgelden ondervinden problemen om hun carrière duurzaam vorm te geven. Deze **mid-career makers** kunnen zich in het huidige bestel moeilijk autonoom vestigen. Voor deze groep zijn er weinig tot geen ontwikkelingsmogelijkheden door ontoereikende financiële middelen, opgeheven productiehuisen en verdwenen subsidieregelingen. Ook blijkt het verleggen van de verantwoordelijkheid voor talentontwikkeling naar de meerjarig gesubsidieerde BIS-gezelschappen weinig effectief. De druk op de gezelschappen om te produceren en voortdurend op tournee te gaan blijft hoog, hetgeen conflicteert met deze verantwoordelijkheid. Makers die binnen de gezelschappen kansen krijgen, staan vaak onbedoeld onder enorme druk om meteen succesvol werk te produceren en aansluiting te vinden bij het publiek van dat gezelschap. Dat doet de artistieke ontwikkeling geen goed.

Talentontwikkelingstrajecten die buiten danshuizen en danswerkplaatsen plaatsvinden, aangestuurd door gezelschappen of regionale organisaties, missen vaak de slagkracht om daadwerkelijk een collectief platform te vormen voor veel onafhankelijke makers. Er is ofwel een gebrek aan kennis of er wordt een eigen agenda omtrent ontwikkeling vastgesteld die niet aansluit bij die van onafhankelijke makers. Ook zou volgens ons de samenwerking tussen talentplatforms met gezelschappen kunnen verbeteren om samen zorg te dragen voor een duurzame ontwikkelingslijn van talent. Zo zou het ook mogelijk moeten worden om meer ruimte voor falen toe te laten, meer ruimte voor onderzoek en experiment, om op langere termijn de kwaliteit van de kunsten te verbeteren. In de politiek is talentontwikkeling een voorwaarde voor subsidie, maar dit is zonder voortschrijdend inzicht vorm gegeven. Dit ontnemt vele freelance kunstenaars de ruimte om hun talent gedegen te ontwikkelen.

2. Een beroepspraktijk in gebrekkige omstandigheden

Continuïteit en stabiliteit zijn voorwaarden voor groei, zowel op artistiek niveau als in publieksofbouw en bereik. De werkcondities voor onafhankelijke makers zijn echter slecht. Specifiek voor onze groep geldt dat de onafhankelijke maker vaak zijn/haar eigen opdrachtgever is.

Wij zijn genoodzaakt ons werk te maken met projectsubsidies, die bovendien vaak slechts gedeeltelijk worden gehonoreerd. Dit is ook direct gevolg van het synchroniseren van landelijke en regionale subsidiegelden van fondsen en constructies, het verscherpen van voorwaarden en het aanstellen van multidisciplinaire subsidiepotten. Wij komen hierdoor in de knel. De huidige situatie dwingt ons onze onafhankelijkheid op te geven. De eigen honoraria zijn veelal een sluitpost. Het is onmogelijk met zekerheid te produceren als je onderzoek wilt doen naar 'het onbekende', onwetende en het scheppende. Een ander gevolg is dat programmeurs en impresariaten door de financiële omstandigheden vaak het risico niet willen of niet kunnen nemen om ons werk te programmeren.

Faciliteiten als repetitieruimtes en montage-plekken zijn te duur geworden voor beschikbare subsidiebudgetten. Dit staakt haaks op de verwachting dat je als onafhankelijke maker aan strengere productie-eisen moet voldoen wanneer je je wilt door ontwikkelen. We hebben minder studio- en montagetijd en we moeten produceren in een beperkt tijdframe. De hogere kosten zetten ook onze

samenwerking met het productieteam en de cast onder druk. Het normeren of standaardiseren van repetitietijden, gehanteerd door verschillende fondsen, zijn niet realistisch of onwerkbaar. Dit maakt onze concurrentiepositie ten opzichte van structureel gesubsidieerde gezelschappen alleen maar zwakker.

3. Een landelijk platform voor collectieve organisatie en publieke dialoog ontbreekt

De groep onafhankelijke makers is niet goed zichtbaar en bereikt zijn potentieel publiek niet door het ontbreken van een landelijk platform, dat opereert voor het hele collectief. We zijn verspreid door het land, internationaal actief en hierdoor versplinterd; deze sub-sector wordt niet alleen gevormd door dans- en performance-makers, ook freelance dansers, dramaturgen, schrijvers, zakelijk leiders, componisten en scenografen zijn onderdeel van onze keten. Door de gedwongen overlevingsmodus als onafhankelijk kunstenaar kunnen we het contact met elkaar moeilijk onderhouden. Onze wensen voor professionalisering en onze dagelijkse realiteit komen niet bij elkaar:

- In Nederland zijn er geen producenten of agentschappen die kunnen helpen de zichtbaarheid te vergroten en willen investeren in een talentvolle pool. We krijgen onszelf moeilijk collectief georganiseerd omdat we bezig zijn met overleven.
- We bevechten moeilijker een plek in de theaterprogrammering: als brede pool van makers ontberen wij de homogeniteit en herkenbaarheid van vaste bespelers van podia.
- Wij hebben te weinig middelen om een sterke marketing te voeren. Om onze zichtbaarheid te vergroten hebben wij toegang nodig tot instrumenten die zichtbaarheid kunnen verschaffen. De grote gezelschappen hebben die 'tools' wel voor handen.

4. Gebrekkige aansluiting van het huidig beleid op de onafhankelijke sector

De huidige subsidievoorwaarden zijn niet ingesteld op de werkpraktijk van onafhankelijke makers. Deze praktijk is veelal interdisciplinair samengesteld; gefaseerd werken aan een productie is eerder regel dan uitzondering, ook vanwege de beperkte mogelijkheden voor het aanvragen van onderzoeksgelden. Elke productie is een stap in onze ontwikkeling, we denken niet alleen in eindproducten. Ook het theaterbeleid sluit slecht aan bij de werkpraktijk van onafhankelijke makers. Bovendien werken onafhankelijke makers onderling ook weer heel verschillend. Dit past moeilijk in een vast format.

Vaak worden voorstellingen op partage-basis geprogrammeerd, dat is voor onafhankelijke makers een groot risico. Op die manier is het moeilijk artistiek innovatief, en dus minder herkenbaar werk te maken. Door onze onafhankelijke en kwetsbare positie is het ingewikkeld langlopende afspraken te maken met theaters. In de opbouw van een speellijst verdwalen deze makers tussen de structureel gesubsidieerde organisaties. Speellijsten en publiek groeien zo veelal niet mee met de ontwikkeling van de onafhankelijk maker.

Een andere consequentie is dat onze beeldvorming van en ons vertrouwen in beleidsmakers veranderen; de aandacht in beleid lijkt vooral gericht op praktijken waarmee politiek snel gescoord kan worden: jonge makers zijn sexy, de gevestigde en meerjarig gesubsidieerde orde straalt allure uit, urban en diversiteit zijn hot topics. Maar wie vertegenwoordigt de mid-career maker? Er mist beleid dat gericht is op de ervaren maar onafhankelijk opererende choreograaf.

5. Het subsidiebestel werkt de onafhankelijke maker tegen

Wij moeten buitensporig veel investeren om überhaupt een subsidie te verkrijgen, terwijl het toegekende bedrag vaak lager is dan aangevraagd. We steken vaak kostbare tijd in het opstellen van ingewikkelde subsidieaanvragen. We zouden deze tijd beter in artistiek onderzoek kunnen steken om onze praktijk door te ontwikkelen. Ieder fonds kent daarin ook nog zijn eigen format.

De voorwaarden voor het verkrijgen van een subsidie zijn veelal opgesteld vanuit verouderde opvattingen over kunstenaarschap en onze werkpraktijk. Mede hierdoor moeten we onze aanvraag vaak herschrijven om het verhaal passend te krijgen binnen de richtlijnen; dat is de wereld op zijn kop. Wij herkennen ons hier vaak niet in en we missen een open dialoog. In onze beleving moeten we te veel naar fondsen toeschrijven en naar criteria die zonder inbreng van onze ervaringen zijn opgesteld.

Daarnaast is de ambitie om een gezelschap te vormen slechts representatief voor een klein deel van de onafhankelijke makers. Het kost bovendien erg veel bureaucratische rompslomp om alle uitgaven volgens protocollen te verantwoorden; aanvraagprocedures zijn te veel gericht op een eenzijdig succesverhaal middels een productie en een tournee.

CONSEQUENTIES

Talent stopt of vertrekt

Vanwege de gebrekkige mogelijkheden vertrekken makers met hun netwerk naar het buitenland, op zoek naar productionele, structurele steun en een levendige scene, bijvoorbeeld in Berlijn, Brussel of elders. Doodzonde van alle talent dat vaak hier is afgestudeerd, aan hoog aangeschreven opleidingen. Theaters hebben in het buitenland meer financiële middelen om de onafhankelijke scene te steunen (zie bijvoorbeeld: workspace Brussels). Mid-career makers, veelal in Nederland opgeleid, die over veel kennis en ervaring beschikken kunnen hun werk niet op kwalitatief niveau uitvoeren en zijn soms zelfs gedoemd te stoppen. Op de langere termijn beperkt de toestroom van talent in het veld en wordt de vrije ruimte beperkter, wat de pluriformiteit van de danssector onvermijdelijk gaat schaden.

Publiek mist aansluiting bij een groot gedeelte van het dansveld

Vanwege de onvoldoende mogelijkheden voor de presentatie van werk van onafhankelijke makers, mist ook de mogelijkheid om publiek op te bouwen. Deze situatie schept weinig mogelijkheden voor het publiek om mee te groeien met de ontwikkeling van onze praktijk. Dat heeft een negatieve invloed op de spreiding van het werk, de interesse van programmeurs en de aandacht van pers en publiek. De mogelijkheden om voorstellingen te maken buiten het theatercircuit zijn voornamelijk beperkt. Al denken we daarmee wel een potentieel nieuw publiek te kunnen aanspreken.

Fondsen zijn overgevraagd - wij raken uitgeput

Te veel onafhankelijke kunstenaars richten hun pijlen op het kleine aantal fondsen, waardoor we geld mislopen en een hoopvol perspectief op onze carrières kwijtraken. Vaak moeten producties van onafhankelijke makers worden geannuleerd of verschoven, waardoor we onze artistieke ontwikkeling tijdelijk moeten stilzetten of reorganiseren. Ook kunnen makers nauwelijks leven van hun werkpraktijk, zelfs niet als ze behoorlijk succesvol zijn, hetgeen resulteert in een zware belasting om te overleven.

De ontwikkeling van de danskunst stagneert

De danskunst verarmt, dat gaat ons aan het hart. Ons werk is van hoge kwaliteit, ondanks de barre condities. Wij pleiten voor een structurele aanpak voor ontwikkeling van jong en gevorderd talent; binnen de gezelschappen, en buiten de gezelschappen om, bijvoorbeeld via agentschappen en gesubsidieerde producenten voor onafhankelijke makers. Ontwikkelingen in het veld stagneren, kennisoverdracht vindt amper plaats tussen structureel gesubsidieerde instellingen en het onafhankelijk veld. We voelen ons mede verantwoordelijk, maar het ontbreekt ons momenteel aan voldoende slagkracht om deze tendens te stoppen.

We zijn niet langer toonaangevend

Nederland kan met deze verarming in de dansketen niet mee in de Europese ontwikkelingen. De kwaliteit en output van producties verarmen, makers kunnen zich niet laten zien en zich niet profileren. De ontwikkelingen van de dans en performance-kunst verliezen in kracht en waarde.

AANBEVELINGEN

Aan de onafhankelijke makers: realiseer meer dialoog en samenwerking

Er is behoefte aan (financiering van) een landelijk platform voor uitwisseling van kennis, problematiek en een sterkere lobby voor ons bestaan. Dit landelijke platform omarmt de diversiteit van onze uitingen en verbindt fondsen, makers, theaters en publiek. Onderzoek waar dit landelijk platform mogelijk kan aansluiten bij bestaande structuren. Wij moeten onszelf sterker verenigen, niet in hokjes maar cross-disciplinair, van de urban dans tot de performancekunst. We kunnen onze krachten bundelen in het delen van marketinginspanningen, en contacten met programmeurs en publiek. Samen kunnen we ons vakmanschap verspreiden, met een beetje hulp van buitenaf.

Aan het dansveld: verbindt met betrokkenheid

Geef kansen en neem risico's. We moeten onszelf niet beconcurreren, maar juist in onze heterogene samenstelling samenwerken om het dansveld te verstevigen. We vormen samen onze sector en we zouden meer ruimte moeten geven aan een kleurrijke gedifferentieerde praktijk. Verbinden en verantwoordelijkheid nemen zijn hierin essentieel. Draag zorg voor doorstroom binnen de spilfuncties van het bestel en neem de verantwoordelijkheid om expertise over te dragen naar de artistiek en zakelijk leiders van morgen. Zorg voor hechter contact tussen gezelschappen, post-emerging, mid-career en jonge makers en voel je medeverantwoordelijkheid voor de gehele keten. Neem je verantwoordelijkheid om naar draagkracht collega's te ondersteunen.

Aan OCW en de RvC: langere termijnvisie

Kijk tien jaar vooruit en zorg ervoor dat het onafhankelijke veld kan blijven groeien en de mogelijkheid heeft om door te stromen. De maker die nu onafhankelijk is, is later wellicht de artistiek leider van een structureel gefinancierd gezelschap. Zie het belang in van het bestaan van de onafhankelijke scene en spreek het vertrouwen uit in deze groep. Maak voor het invoeren van de Fair Practice Code extra gelden vrij zodat het productie-aanbod niet verarmt. Geef onafhankelijke makers een stem binnen het vormen van sterk en duurzaam beleid, middels betere faciliteiten en belangenbehartiging. Het subsidiëren van agentschappen of overkoepelende producenten draagt bij aan de zichtbaarheid van het werk van de maker en de kwaliteit van het werk. Voor de ontwikkeling van ons veld is het noodzakelijk om nu een

brug te slaan tussen de expertise van de productiehuizen en het neerzetten van een duurzaam en krachtig onafhankelijk veld, specifiek ná de fase van *jonge maker*.

Aan theaters en programmeurs: ga staan voor experiment

Durf risico te nemen, neem je publiek mee in dat risico en treedt op als spil in de dialoog tussen kunstenaar en publiek. Zorg voor gedegen uitkoopsommen voor onafhankelijke makers zodat zij geen onnodig risico lopen. Bouw meer ruimte in voor tegenvallende publieksaantallen. Enthousiasmeer en bereik publiek in samenwerking met de onafhankelijke maker, draag zorg voor gedegen publiciteit en marketinginspanningen. Wees niet bang om nieuwe dingen in het veld te ontdekken en je te onderscheiden in je programmering. Ga persoonlijk contact met ons niet uit de weg.

Aan de fondsen: investeer meer en herzie het subsidiebestel op inhoud en vorm

Versimpel de procedures voor subsidieaanvragen. Verdeel het geld eerlijker onder verschillende subsectoren, neem bureaucratische obstakels weg door het systeem te veranderen voor aanvragen. Stem de voorwaarden en regels binnen regelingen op elkaar af en verminder waar mogelijk de regeldruk. Hanteer geen kaasschaaf bij het honoreren van subsidies, dit gaat ten koste van de productiemogelijkheden én de kwaliteit.

Investeer meer geld in onderzoek. Denk mee met de hedendaagse kunstenaarspraktijk en geef in het fondsenbestel vorm aan gedifferentieerde ondersteuning voor verschillende werkwijzen en trajecten om kunst te maken. Bouw in het vormgeven van regelingen meer vrijheid in voor het bestaansrecht van het artistieke proces, kunst moet op de vloer kunnen ontstaan en ontwikkelen. Sociale thematieken die de politiek of fondsen relevant achten, mogen geen dwingend raamwerk vormen voor de ontwikkeling van artistieke concepten.

Verbeter de ontwikkel- en produceer-mogelijkheden voor mid-career/onafhankelijke makers. Er is een wens voor een meerjarige ontwikkelingssubsidie voor het maken van een productie. Een regeling vergelijkbaar met de *werkbijdrage bewezen talent* voor beeldend kunstenaars bij het Mondriaanfonds.

Verbetering in de organisatie van deze subsector: ontwikkel een onafhankelijk agentschap/producent voor de onafhankelijke/mid-career sector

Er wordt een collectieve behoefte gevoeld om het agentschap/producentschap voor onze scene vorm te geven. Denk bijvoorbeeld aan een schakel tussen makers en theaters, die voor de hele sub-sector een deel faciliteert en behartigt van de verkoop, het produceren, het publieksbereik en de marketing. Dit zou de marketingkosten op alle aparte aanvragen bij de fondsen bundelen, en de sector ook nog kunnen verbinden. Makers hebben grote behoefte om met vragen terecht te kunnen op een plek met kennis en expertise, waar ook oplossingen kunnen worden gezocht door verbinding tussen scene, theaters en publiek.

TEN SLOTTE

Hoe nijpend de vicieuze cirkel ook, we zien deze brief als start van een positieve ontwikkeling die het welzijn van de podiumkunsten stimuleert. Daarom vragen we om opbouwende visie op basis van een constructieve dialoog tussen beleidsmakers en onafhankelijke makers.

Bij dit streven hoort een gezond klimaat voor de onafhankelijke dans- en performance makers. De condities voor deze groep zijn niet toereikend en raken steeds verder uitgeput. We missen een duurzame structuur voor uitwisseling, inspiratie, creatie en wederzijdse steun die kan ontstaan als er middelen zijn voor ontwikkeling. Op dit moment is het vijf voor twaalf voor deze zeer kwetsbare groep kunstenaars.

We hopen met deze analyse bij te dragen aan een gezonde dialoog in èn over onze sector.

De conceptbrief is opgesteld door Eva Villanueva en Jasper van Luijk. We hebben feedback opgehaald bij onze collega's uit het onafhankelijk veld, in nauw overleg. Eindredactie: Anne-Marije van den Bersselaar.

Ondertekend door:

Astrid Boons, Eva Villanueva, Keren Levi, Jasper van Luijk, Wubkje Kuindersma, Samir Calixto, Amos Ben-Tal, Marijke de Vos, Fernando Belfiore, Anne-Marije van den Bersselaar, Sanne Clifford, Cecilia Moio, Liat Waysbort, Hilde Elbers, Dunja Jovic, Christiaan De Donder, Pieter de Ruiter, Loïc Perela, Dario Tortorelli, Kalpana Raghuraman, Jerome Meyer, Isabel Chaffaud, Giulio D'Anna, Merel Heering, Joost Vrouwenraets, Sagi Gross, Iris van Peppen, Johan Greben, Uri Ivgi, Jeroen Franssen, Sarah van Lamsweerde, Jelena Kostic, Susanne Marx, Marion Traenkle, Michael Jahoda, Marjolein Vogels, Orion Maxted, Riccardo Guratti, BAU (Dance & Performance Platform Amsterdam).

.